

Datum:
2024-01-25

Er beteckning:
Dnr. U2023/02898

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (U2023/02898)

Sammanfattning

-Nordiska Afrikainstitutet välkomnar ambitionen till effektivisering, bättre administrativ samordning och tydlighet med den föreslagna nya myndighetsstrukturen. Vi ser att förslaget även förtydligar ansvarsutkrävandet.

-Nordiska Afrikainstitutet ser även positivt på ambitionen att den föreslagna organisationen tydligare ska kunna prioritera forskning om komplexa samhällsutmaningar.

-Nordiska Afrikainstitutet vill problematisera förslaget gällande minskat inflytande från forskarsamhället vad gäller styrning av forskningsmyndigheterna och därmed forskningsfinansieringen.

-Nordiska Afrikainstitutet ser även problem i att internationell samverkan hamnar under Myndigheten för strategisk forskning. Detta riskerar att innebära en försvagning av internationell samverkan inom samhällsvetenskap och humaniora.

Bakgrund

För Nordiska Afrikainstitutet är produktionen av robust, oberoende forskning av hög internationell standard av yttersta vikt och avgörande är att ha svensk forskningsfinansiering som kan stödja detta. Detta omfattar även kapacitetsbyggande genom utbildning av nya generationer av forskare. Dessutom är det viktigt för Nordiska Afrikainstitutet med en forskningsstruktur som kan stödja forskning om samhällsutmaningar i det globala syd och i förlängningen bidra till ett kontext- och evidensbaserat beslutsfattande. Med hälften av den utsatta tiden kvar till att nå de globala målen och med en situation där utvecklingen går bakåt för många av målen vill Nordiska Afrikainstitutet betona ett stort behov av forskning kring globala utvecklingsfrågor och samhällsutmaningar.

Med den neddragning som redan gjorts till Vetenskapsrådets finansiering av utvecklingsforskning samt Sidas medel för forskningssamarbeten finns en viss oro för områdets finansiering. Vi ser internationalisering av forskning som strategiskt viktigt för Sverige och ett viktigt verktyg för att bekämpa desinformation. Långsiktig medfinansiering av forskning i låg- och medelinkomstländer är avgörande för de afrikanska forskningspartners som Nordiska Afrikainstitutet samarbetar med.

Från vår horisont ser vi problem vad gäller inriktningen på tillgängliga medel där internationella forskningssamarbeten inom samhällsvetenskap och tvärvetenskapliga frågor passar in, det vill säga möjligheten att hitta rätt finansiering. Detta problem kommer inte att

lösas med centralisering men skulle kunna förbättras genom bättre förutsättningar för koordinering och fördjupad samverkan mellan myndigheter.

Vi ser ett behov av

- mer långsiktig finansiering och öppna och forskarinitierade utlysningar
- att planeringsbidrag för deltagande i Horisont Europa utlyses även utanför de tekniska och strategiska områdena
- riktade medel för bilateral och multilateral utvecklingsforskning inom Myndigheten för strategisk forskning, eller forskarinitierad utvecklingsforskning som särskild prioriterad forskning inom Vetenskapsmyndigheten

Utredningens starka förslag

Vi ser positivt på en tydligare struktur för forskningsfinansieringen i Sverige och välkomnar ansatsen att minska de administrativa kostnaderna kopplade till forskningsfinansiering samt att förenkla vid medelsansökningar.

Vi ser även i stort positivt på förslaget att samla den strategiska forskningen under en myndighet då detta kan ge samordningsfördelar och en gemensam ansats för komplexa samhällsutmaningar. Vi anser att samhällsvetenskap och humaniora är avgörande för att adressera globala samhällsutmaningar då dessa discipliner ger insikt om vägar för samhällsförändring och även bidrar till förmåga till kritiskt tänkande vilket är avgörande för att skapa en välgrundad debatt.

Vi ser positivt på att Vetenskapsmyndigheten även fortsättningsvis ska domineras av prioriteringar formulerade av vetenskapssamhället.

Vi välkomnar en tydligare struktur och mer långsiktigt grepp vad gäller forskningsinfrastruktur men anser att definitionen av forskningsinfrastruktur bör följa EU-kommissionens definition och därmed inkludera samlingar och arkiv.

Utredningen nämner även mer utvecklad stödverksamhet för de som avser söka eller blivit beviljade EU-medel vilket vi instämmer är viktigt för att öka Sveriges deltagande i EU-program.

Problem med utredningens förslag

Minskat inflytande över finansieringen från forskarsamhället

Nordiska Afrikainstitutet ställer sig kritisk till den förändrade styrningen av forskningsfinansieringen, framför allt vad gäller forskardeltagandet i styrelserna. Om utredningens förslag genomförs skulle de medföra att endast en, Vetenskapsmyndigheten, av de tre föreslagna myndigheterna skulle ledas av en styrelse där en majoritet av medlemmarna är utsedda av forskarsamhället. Idag har Vetenskapsrådet, Forte samt Formas en majoritet av vetenskapliga representanter i styrelse och rådgivande organ. Förslaget skulle på detta sätt innebära minskad forskarrepresentation och en starkare politisk styrning.

Vi ser att forskningens autonomi är en samhällsviktig funktion och av största vikt i dagens allvarliga världsläge. Den akademiska friheten står globalt under hot. Det finns därför starka skäl för att slå vakt om bred forskarrepresentation och därigenom forskningens kvalitet och oberoende. Motsatsen kan leda till urholkning av allmänhetens förtroende för vetenskap och evidensbaserat beslutsfattande. Detta utgör inte bara ett allvarligt hot mot integriteten för

nationella vetenskapliga rådgivningssystem, utan också mot utvecklingen av hållbara samhällen i enlighet med de globala målen för hållbar utveckling och andra internationella mål.

Internationellt samarbete

Eftersom Myndigheten för strategisk forskning föreslås få ansvar för centrala funktioner samt ha fler årsanställda ser vi en risk i att denna myndighet kan komma att utvecklas till överordnad de andra, vilket därmed förstärker problematiken med att denna myndighet har en styrelse vars medlemmar utses av regeringen. Eftersom forskningen behöver vara strategisk kan styrelsen inte variera alltför mycket var 4:e år då ett möjligt regeringsskifte inträffar. Vi ser även en särskild problematik kopplad till att Myndigheten för strategisk forskning får ansvaret för samtliga internationella samarbeten inklusive EU-programmen eftersom vi ser en risk att internationella samarbeten utanför området strategisk forskning och innovation därmed försvagas.

Vi vill även uttrycka tveksamhet kring att effektivitetsvinsterna som framställs med den nya organisationen skulle frigöra tjänster hos mottagare av finansiering. Vi ser att ett gemensamt ärende/ansökningssystem skulle kunna utvecklas även utan en centraliserad myndighetsstruktur.

— — —

I detta ärende har Therese Sjömander Magnusson, direktör, beslutat. Julia Falkerby, forskningskoordinator, har varit föredragande. I handläggningen har också Eleanor Fisher, forskningschef, deltagit.